

Matteus kapitel 16. Övers och komm: Bo Giertz

Evangelium enligt Matteus Kapitel 16 Otron inför tidernas tecken (Matt 16:1–4)

Översättning

Fariséerna och sadducéerna kom fram till honom och ville sätta honom på prov. De bad att han skulle visa dem ett tecken från himmelen. Men han svarade dem: Om kvällen säger ni: Det blir fint väder, himmelen är röd. Och om morgonen: I dag blir det oväder, himmelen är röd och det mulnar. Himmels utseende förstår ni er på, men tidernas tecken, dem kan ni inte bedöma. Det är ett ont och trolöst släkte som nödvändigt vill se tecken. Men något tecken skall det inte få, utom Jonas tecken. Så lämnad han dem och gick sin väg.

Kommentar

Åter blir Jesus ställd inför kravet, att han skall göra något under för att bevisa vem han är. Denna gång är det inte bara fariséerna som begär det. Också sadducéerna är med. Egentligen var de fariséernas argaste motståndare. De representerade den förvärldsligade judendomen, de rikas och bildades religion. De gick inte så långt som herodianerna, som försökte bli så lika sina romerska herrar som möjligt och härmade efter den grekiska kulturen på samma vis som de. Sadducéerna ville gärna hålla på fäderneärvd sed, men samtidigt ville de visa att de var öppna för sin tids kultur. De var världskloka politiker, skickliga ekonomer och i grunden rätt skeptiska. På någon uppståndelse trodde de inte. För fariséerna med deras skrupulösa laglydnad hade de en djup motvilja.

Men nu hade de båda partierna närmast sig varandra. De hade fått ett gemensamt problem: den föregivna profeten, som börjat verka uppe i Galileen. Vad skulle man tro om honom? Det var bäst att känna honom på pulsen. Alltså fordrar man att han skall göra ett tecken.

Svaret blir skarpt och avvisande. Jesus anklagar dem. Om de ville använda det omdöme och den klarsyn, som de har när det gäller denna världen, så skulle de redan veta besked. Vädet kan de förutsäga, men när Gud låter det gry en frälsningens da sitt folk och uppfyller sina löften, då ser de ingenting. Varför? Jesus antyder det: de hör till ett ont och trolöst släkte. De vill inte tro. Först skall de ha yttre bevis, som gör att de slipper tro. Men något tecken skall de inte få. Och åter nämner Jesus det gåtfulla Jonastecknet. Det skall de få, men inget annat. Sen går han sin väg.

Med ”tiderna” menas Guds tider, de som han bestämt för världslöppet och frälsningshistorien. Det är fråga om två ”tidsåldrar”, den gamla och den nya. Den gamla är nu i sitt slutskede, den nya bryter in. Och ”tidernas tecken” är tecknen på detta genomgripande, som håller på att ske.

Fariséernas och sadducéernas surdeg (Matt 16:5–12)

Översättning

Saliga de i anden fattiga,
dem hör himmelriket till.
Saliga de som sörjer,
de skall bli tröstade.
Saliga de saktmodiga,
de skall besitta jorden.
Saliga de som hungrar och törstar efter rättfärdighet,
de skall bli mättade.
Saliga de barmhärtiga,
de skall finna barmhärtighet.
Saliga de renhjärtade,
de skall få se Gud.
Saliga de som stiftar frid,
de skall kallas Guds barn.
Saliga de som lider förföljelse för rättfärdighets skull,
dem hör himmelriket till.

Saliga är ni, när de smådar er och förföljer er och ljuger och säger allt ont om er för min skull. Gläd er och jubla, er lön är stor i himmelen. På samma sätt förföljde de ju profeterna före er. Kommentrar

Som så ofta är Matteus summarisk med de yttre omständigheterna. Han har inte nämnt att Jesus begav sig över till andra sidan sjön. Han bara konstaterar att lärjungarna kom dit – utan bröd. Markus är utförligare. I hans berättelse varnar Jesus för fariséernas och Herodes surdeg. I stället för Herodes nämner Matteus sadducéerna. Båda hörde till motståndarnas världsliga flygel. Fariséerna representerade de fromma. Jesus slår dem samman. Det är samma surdeg som gör att de inte tror. Och den surdegen skall man akta sig för.

Lärjungarna är upptagna av den stora malören, att de glömt ta bröd med sig. Jesus förebrår dem att de sitter fast i sådana bekymmer. Och så upprepar han vad han sagt. Och nu fattar de att han talat om fariséernas och sadducéernas

”lära”. Med det ordet sammanfattar Matteus allt vad motståndarna stod för, teoretiskt och praktiskt. I människors ögon var de kanske totalt olika. Men när de ställdes inför Guds rike, visade det sig att de reagerade på samma sätt. De ville inte gå in som syndare, tillsammans med publikaner och skökor. De var inte fattiga i anden.

När Jesus talar om ”korgarna” som användes för att samla upp vad som blev över, använder han två olika ord, här som i berättelsen om bespisningsundren. Vid det första tillfället användes något som på grekiska kallas kophinos, en stor, kraftig korg av flätade vidjor, som bönderna brukade använda. Vid det andra tillfället talas det om en annan typ, kallad sfyris, en smidigare korg för matvaror, mera lik en kasse. Alla evangelisterna stämmer överens i det ordvalet, även Lukas och Johannes, som bara berättar om det första tillfället.

Med denna berättelse slutar det långa avsnitt, som började i kapitel 14 (vers 22), det som finns hos Matteus och Markus men inte hos Lukas. Det är i detta sammanhang som skildringen av den andra bespisningen förekommer. Man har menat att det är orsaken till att Markus och Matteus fått en dubblett. Men som vi förut har påpekat, måste redan detta avsnitt – om det nu existerat som en särskild samling berättelser – ha utgått ifrån att det var vid två olika tillfällen som Jesus bespisade de hungrande.

Salt och ljus (Matt 5:13–16)

Översättning

När lärjungarna kom till andra sidan, märkte de att de glömt ta bröd med sig. Jesus sade till dem: Se till att ni aktar er för fariséernas och sadducéernas surdeg. Då tänkte de efter och menade: Det är för att vi inte har tagit bröd med oss. Jesus märkte det och sade: Ni klenetrogna, varför tänker ni på att ni inte har tagit bröd med er? Förstår ni ännu ingenting? Minns ni inte fem bröden bland de fem tusen och hur många korgar ni då fick? Och inte heller de sju bröden bland de fyra tusen och hur många korgar ni då fick? Varför fattar ni inte, att jag inte talar med er om bröd? Nej, ta er till vara för fariséernas och sadducéernas surdeg. Då begrep de, att han inte menat att de skulle akta sig för sådan surdeg, som man har i bröd, utan för fariséernas och sadducéernas lära.

Kommentar

Ni är jordens salt. Även detta är en beskrivning av Rikets barn. Där Jesus blir mottagen, där blir människor ett salt. Utan salt blir maten fadd och skämd. Saltet bevarar från förruttelse. Samma funktion har lärjungarna i världen. I detta faktum ligger en förmaning. Skulle saltet mista sin sälta, så kastar man ut det på bygatan, orientens självklara sopbacke. Troligen menar Jesus detta som ett orimligt antagande. Saltet kan ju inte sluta att vara salt. Lika orimligt borde det vara att en kristen förlorar sin andliga sälta. Här är inte fråga om uppenbart avfall utan om en process som gör lärjungen så lik världen, att ingen längre märker han inte är som alla andra. Då är han värdelös och kastas bort vid räknenskapen.

Ungefär detsamma säger bilden av världens ljus. Det är återigen fråga om ett faktum: lärjungarna är världens ljus. Man kan inte en stad som ligger på ett berg. Från backarna vid Kapernaum kunde man se det för sina ögon. På andra sidan sjön, på två och tå mils avstånd, låg de grekiska städerna Hippos och Gadara med sina tempel och pelargångar, högst uppe vid synranden. Vid soluppgången avtecknade de sig som siluetter, mot aftonen lyste de guldgula i kvällsljuset. Så har Gud satt sin kyrka i världen. Lärjungen kan inte gömma sig med sin tro. Det vore som att tända den lilla oljelampan och sen stjälpa trähyttan (skäppa som man mätte mjölet med) över den. Då slocknar den. I stället fäster man den i ljusstaken, den höga lamphållaren, på vilken man kunde ställa oljelampan eller hänga upp den i en kedja. Då lyser den ”för alla i huset”. Jesus utgår ifrån att där bara finns ett rum, så som det var vanligt bland hans fattiga landsmän.

Det ljus, som Jesus talar om, är inte någon mänsklig begåvning eller godhet. Det är återskenet av Guds godhet. Jesus själv är ju världens ljus (Joh 8:12). De som hör honom till blir ”ljus i Herren” (Ef 5:8). Det är det ljuset som inte kan gömmas undan. Då slocknar det. Men där det lyser, där får människor se att det sker goda gärningar. Och vad mer är: de märker varifrån de kommer och de prisar Gud för dem.

Petri bekännelse (Matt 16:13–20)

Översättning

När Jesus kom till trakten av Cesarea Filippi, frågade han sina lärjungar: Vem säger folket att jag är? De svarade: Några säger Johannes Döparen, andra Elias, andra Jeremias eller en av profeterna. Då sade han: Och ni, vem säger ni att jag är? Simon Petrus svarade honom: Du är Messias, den levande Gudens Son. Jesus svarade honom: Salig är du Simon, Jonas son, ty kött och blod har inte uppenbarat detta för dig, utan min Fader som är i himmelen. Och nu har också jag ett ord om dig: Du är Petrus, och på den klippan skall jag bygga min kyrka, och dödsrikets portar skall inte bli henne övermäktiga. Jag skall ge dig himmelrikets nycklar. Vad du binder på jorden skall vara bundet i himmelen, och vad du löser på jorden skall vara löst i himmelen.

Sedan förbjöd han lärjungarna strängt att säga att han var Messias.

Kommentar

Jesus har åter dragit sig undan, utanför landets gräns, till trakten av Cesarea Filippi. Det var den nybyggda huvudstaden i det lilla rike som Herodes Filippus ärvt efter sin far. Där är Mästaren ensam med sina lärjungar, och han ställer till dem en fråga, som han aldrig direkt tagit upp förut. Först ställer han den helt oförbindligt, utan att begära någon personlig bekännelse. Vem säger folket att han är? Och det kommer en rad svar. Folk tror – som kungen själv – att Döparen stått upp från de döda. Eller också att någon av profeterna kommit tillbaka. Kanske Elias? Eller Jeremias? Alla tre gissningarna kunde ha goda skäl för sig. Man kände igen Döparens väldiga botspredikan. Man visste att Elia skulle komma som en förelöpare till Messias. Och

Jeremias hade ju blivit förkastad av Israels ledare. Alltsammans stämde. Men tydligen drog man sig för att säga: Han är Messias. Hade man trott det, skulle hela Galileen ha stått i brand. Men bilden stämde inte med det man väntade sig.

Jesus låter lärjungarna komma med sina bidrag till diskussionen, och så vänder han frågan mot dem själva: Och ni, vem säger ni att jag är? På den frågan är det bara en av dem som svarar, den som redan gång på gång har framstått som ledare och talesman för de tolv. Han säger: Du är Messias. I den grekiska texten står: Du är Kristus. Det är översättningen av det hebreiska Messias, som betyder "smord" – nämligen till konung. I det ordet ligger något oerhört, tron på att Gud i tidens fullbordan skulle sända en konungarnas konung, en härskare utan motstycke i historien, en grundare av det rike som skulle vara Guds eget. Och till denna bekännelse lägger nu Petrus ytterligare: den levande Gudens Son.

För oss, som lever i en värld där den bekännelsen snart ljudit i två tusen år, är det svårt att förstå hur oerhörd den var, när den för första gången uttalades. Ty detta var första gången den kom som svar på Jesu direkta fråga. Förut hade den ljudit som en sällsam röst från himlen eller som ett förtvivlat rop från demonerna. Den hade legat halvt uttalad i människors häpnadsvärdiga frågor eller i lärjungarnas spontana utrop en natt på sjön (så som Matteus skildrade den), utrop som måste ha blandats med ytterlig häpnad och förvirring (så som Markus framställer saken). Men här var det frågan om en bekännelse, avlagd som svar på Mästarens fråga.

Så följer Jesu svar, som finns bevarat bara hos Matteus. Det vittnar om en djup glädje – en begriplig glädje. Den tro som Petrus bekände innebar just den tro på Messias, som gick tvärt emot folkets förväntningar. Petrus hade förstått, att detta var Guds stora ingripande, det som han förberett sitt folk på i tusen år.

Det som Petrus bekände att Jesus var återges av evangelisterna med olika ord: Messias, Guds Messias, Guds Helige, den levande Gudens Son. Teoretiker, som älskar att bena upp begreppen, har gjort många försök att definiera olikheten mellan sådana uttryck och se en utvecklingslinje mellan dem. I själva verket får vi en levande och trovärdig bild av det intryck, som Jesus gjorde, en överväldigande och livsavgörande upplevelse för hans lärjungar, som inte var lätt att omedelbart kläda i ord. Lärjungarna var inte filosofer och teoretiker. De var levande människor, som omedelbart upplevde verkligheten. Och det är Jesu verklighet, som alla dessa ord vittnar om. De säger enstämmigt: I denne Jesus lever Gud själv. Här talar Gud. Här verkar Gud. Här är Gud mitt ibland oss.

Det kommer väl till uttryck i Petrus ord: Du är den levande Gudens Son. Den levande Guden betecknar just det som skiljer Guds väsen från alla filosofiska och allmänreligiösa gudsföreställningar. Gud är ingen högsta idé och inte heller en allmän uppenbarelse av en gudsmakt i naturen eller samvetet. Gud griper in i historien. Han handlar och talar så att det syns och hörs, genom redskap som han utvald. Och hans stora, avgörande ingripande i historien är Jesus Kristus.

Att Petrus förstått detta, det är ett Guds verk, säger Jesus. "Kött och blod" (vilket betyder så mycket som: en människa) kan inte på egen hand fatta det. Ingen känner Sonen utom Fadern, har Jesus redan förut sagt (11:27). Och nu har den hemligheten uppenbarats för Petrus. Han har sett och hört och tagit emot, och så har Gud skapat tro i hans hjärta. Det är något allmängiltigt i detta: så går det till att komma till tro.

Och nu kommer en märklig fortsättning. Petrus har avlagt sin bekännelse. Han har sagt vem Jesus är. Nu har Jesus något att säga om Petrus, vem han är. Han är Petrus, klippan. Här märker man tydligt att Jesus talade arameiska och att hans ord – mödosamt återgetts på grekiska. På arameiska heter klippan "kefa" och det motsvaras på grekiska av "petros" och "petra" som båda betyder klippan. Den första formen används här som namn på Petrus, den andra som beteckning på klippan. Men i arameiskan används ett och samma ord.

Vad Jesus säger är alltså att Petrus är en klippan och att på den klippan skall han bygga sin kyrka. Det gamla templet, medelpunkten för Guds folk Israel, var byggt på sin klippan i Jerusalem. Nu skulle ett nytt tempel och ett nytt gudsfolk växa upp på denna klippan. Men vilken är denna klippan?

Jesus säger att det är Petrus. Men han är det inte som människa, inte som karaktär, inte som personlighet. Utan han är det som ämbetsbärare, som apostel. Ämbetet hör från början oupplösligt samman med Ordet. Innan Jesus började predika, hade han redan kallat de första lärjungarna, de som skulle bli hans apostlar. Paulus har förstått Jesus rätt, när han frågar, hur det skulle kunna predikas, om ingen sände ut budbärare (Rom 10:15) eller när han säger att Kyrkan är byggd på apostlarnas grundval, där hörnstenen är Kristus Jesus själv (Ef 2:20). Att Kristus är hörnstenen betyder att allt vilar på honom. Därför är den rätta Kristusbekännelsen – den som Petrus hade avlagt – det som gör klippan till klippan. Utan den faller den sönder. Men där Kristusbekännelsen finns, där är klippan evig och oförstörbar. "Dödsrikets portar" är ett bibliskt uttryck för dödens makt. Dödsriket öppnar sina portar och tar emot oss, men ingen kan öppna de portarna – utom Jesus. Och här kommer tillägget: Jesus och hans kyrka. Den Kyrka, som Jesus bygger, är lika evig som han själv. Döden har ingen makt över den som tar sin tillflykt till det tempel.

Sen följer ett märkligt tillägg. Petrus får nycklarna till himmelriket. Det betyder: till Guds rike, det rike som nu skall ta gestalt redan på jorden i Kristi kyrka. Petrus får fullmakt att binda och att lösa. Att binda och att lösa kunde hos rabbinerna betyda så mycket som att förbjuda och att tillåta, att säga att en sak var olovlig eller lovlig. Men Jesus använder längre fram samma uttryck om att förlåta synder eller binda någon så att han har sin synd kvar. Rimligen betyder orden detsamma här. Det finns också ett samband mellan de båda betydelseerna. Att ge förbindande regler för rätt och orätt betyder också att kunna dra gränser mellan förlåten synd och obotfärdighet. I båda fallen gäller det den fullmakt, som ligger i talet om nycklarna. De hör samman

med bilden av templet, som skall byggas. Petrus får makten att öppna dörren och att sluta den, att ge människor tillträde eller att stänga dem ute.

Har Jesus verkligen givit sådan makt åt en människa (eller snarare, som vi längre fram skall se, åt de människor, som han sände ut med sitt ord)? Svaret är ja, men med ett viktigt förbehåll. Fullmakten är bunden vid Kristusbekännelsen, alltså vid det fulla beroendet av Kristus och av troheten mot honom. Vi får omedelbart ett exempel på den saken.

Den första förutsägelsen av lidandet (Matt 16:21–23)

Översättning

Från den tiden började Jesus Kristus förklara för sina lärjungar, att han måste gå upp till Jerusalem och lida mycket genom de äldste och översteprästererna och de skriftlärde och bli dödad och uppstå igen på tredje dagen. Då tog Petrus honom avsidet och började allvarligt gå till rätta med honom och sade: Bevare dig Gud, Herre! Inte får något sådant hända dig! Men han vände sig om och sade till Petrus: Gå bort ifrån mig, Satan. Du vill få mig på fall. Det du tänker kommer inte från Gud utan från människor.

Kommentar

”Från den tiden” börjar Jesus Kristus tala om något nytt. Jesus Kristus säger Matteus för att liksom markera, att Jesus från och med nu var Messias för lärjungarna. Han markerar också, att det nya var en följd av Messiasbekännelsen. När lärjungarna förstått, vem han var, kunde han börja föra dem in i den hemlighet, som bara han själv visste om: Messias måste lida, dö och uppstå. Han hade förut bara antytt det. Den tid skulle komma, då brudgummen skulle tas ifrån dem. Nu började han tala om det ”alldeles öppet” som Markus säger. Han skulle gå till Jerusalem och där skulle han bli förkastad och dödad av dem som ledde Israels öden (han nämner de tre grupper som utgjorde Stora Rådet).

Petrus reagerar impulsivt. Men sådant kan ju inte få ske! Så får hans Mästare inte tänka! Och han får en svidande tillrättavisning som samtidigt ger oss begränsningen av den fullmakt, som han nyss fick. Man kan punkt för punkt ställa Jesu ord emot varandra. Nyss fick Petrus heta salig, nu säger Jesus: Gå bort, Satan. Då var han klippan, nu är han en stötesten, något som bringar på fall. Då var hans bekännelse något som Gud uppenbarar. Nu kommer hans tankar inte från Gud utan från människor. Och detta sista är det avgörande. Den fullmakt, som ämbetet äger, ligger i Ordet, i budskapet, i troheten mot det som Gud sagt. Byts det ut mot mänskliga tankar, de må vara aldrig så välmentade och kärleksfulla, så är fullmakten borta. Då verkar inte Gud. Tvärtom – Jesus säger det med chockerande skärpa: då är djävulen framme.

Man kan lägga märke till att Markus – som hade varit tolk åt Petrus och brukar återge vad han hört av Petrus – ingenting har att säga om de stora löften, som Petrus fick, men väl om tillrättavisningen. Det kan betyda, att Petrus själv inte åberopade det särskilda uppdrag han fått. Det fick andra göra. Att Petrus faktiskt hade en ledande ställning i urkyrkan framgår av en rad händelser. Han talade till folket på pingstdagen. Han var den som fick ta ansvar för hednadopet. Han hade Jesu uppdrag att föda hans lamm och styrka sina bröder. Det var honom fienderna i första hand ville komma åt. Men han var inte ensam ledare. Han ledde missionen bland judarna, Paulus fick ta hand om hednavärlden. Det var inte Petrus utan Jakob, Jesu bror, som ledde församlingen i Jerusalem. Och Petrus fick finna sig i att bli tillrättavisad av Paulus i Antiokia, alldeles som han blivit av Jesus vid Cesarea Filippi. Den gången var det Paulus som talade med fullmakt på Kristi vägnar.

Även lärjungen får lida (Matt 16:24-28)

Översättning

Sedan sade Jesus till lärjungarna: Om någon vill följa mig, så får han försaka sig själv och ta sitt kors på sig. Sen kan han följa mig. Den som vill rädda sitt liv, han kommer att mista det. Men den som mister sitt liv för min skull, han kommer att finna det. Och vad gagnar det en människa, om hon vinner hela världen men tar skada till sin själ? Eller vad kan en människa ge i utbyte för sin själ? Människosonen skall komma i sin Faders härlighet med sina änglar, och då skall han vedergälla var och en efter hans gärningar. Sannerligen, jag säger er: Några bland dem som står här skall inte smaka döden förrän de ser Människosonen komma i sitt rike. Kommentar

Människosonen måste lida mycket. Därför kostar det något att följa honom. Också lärjungen får ta sitt kors på sig. Han får vara beredd att mista sitt liv. Det var för urkyrkan bokstavig sanning och det har blivit det på nytt, åter och åter under seklernas lopp, inte minst i vårt århundrade. Förföljelse är något som Kristi beännare alltid måste räkna med. De kan inte använda evangeliet som ett medel att få det bättre här i världen.

När Jesus talar om att mista ”livet” och ta skada till sin ”själ”, använder han ett och samma ord (på grekiska återgivet med psuche). Vi är vana att dela upp människan i kropp och själ, så som grekerna gjorde. I Bibeln är människan en enhet, något som ungefär motsvarar vad vi menar med uttrycket ”mitt eget jag”. Ibland översätter man det bäst med ”liv” och ibland med ”själ” eller något annat.

Det sista som Jesus här säger låter som ett löfte att han skulle komma tillbaka innan den siste av lärjungarna dött. Så uppfattade säkert det ordet i den äldsta kyrkan. I Johannesevangeliets sista kapitel (21:22) finns ett uttalande som riktar sig mot en liknande tolkning av ett annat Jesusord och säger att det berodde på ett missförstånd. Man måste ha haft svårigheter med ett ord som detta, när den första generationen av kristna dog bort. Men man hade en sådan respekt för Jesu ord, att man lät det stå oförändrat. Man kunde sedan ha olika meningar om vad Jesus menat. Kanske menade han sådana upplevelser, som

Stefanus och Paulus fick vara med om, och som visade dem Människosonens och Rikets härlighet. Eller kanske han tänkte på att Människosonen efter påsk och pingst skulle komma i sitt rike och låta det ta gestalt i den världsvida kyrkan, på ett sätt som varken lärjungar eller motståndare kunnat ana.

Copyrightregler:

Bo Giertz är upphovsman till såväl översättning som kommentar,
Nedladdning och utskrift av såväl översättning som kommentar får endast ske för personligt bruk,
All övrig användning av såväl översättning som kommentar måste godkännas av rättsinnehavarna samt
Stiftelsen bibelskolan.com åtar sig att förmedla eventuella förfrågningar om vidare användning av översättning och/eller kommentar till rättsinnehavarna.